

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
О
Т
Е
К
А

Ш О Д У Н А В К А.

№ 24.

У Суботу 10. Юнія

1844.

С О Н Е Т Т О.

За којомъ самъ у надежди сладкой
Даню, ноћу шилъо уздисае,
И стижући, гди се бавишъ, крае,
У мыслима обим'о те духъ мой;

За којомъ самъ готовъ био на бой
Устремит' се крозъ све окршае,
Докъ ми любовъ посредъ битке сјае,
Како Геній у ризи анђелској;

Збогъ кое самъ све обим'о храме,
Оракулумъ стрепећ' изпитив'о,
Сузе ронећ' посредъ мое саме :

То заръ бѣданъ да увидимъ окомъ,
Што ни у сну страшномъ нисамъ снив'о,
Другій да се съ мојомъ любви Милкомъ ?!

К. С. Поповићъ.

СРБИ У КОЛУ СЛАВЕНСТВА.

(Изъ Пожунске Читаонице Србске.)

Врлий Славенъ, Проф. Пуркиня, пише у Даницы Варшавской (за год. 1842. № 10. и 12.) „о литературномъ единствѣ между Словянскими племенами.“ У томе преважномъ саставку излаже најпре „историческо-литературное положеніе главнѣйшихъ Словянскихъ племенъ,“ а за тимъ „стремленіе Словянъ къ литературному единству.“ Ту е укратко видити, како се одъ старина зачинало књижество у поедины Славенски племена, како се далъ развило и како е напредовало, какве ли е незгоде и преврате трпити морало, докъ е стигло до данашнѣга стая. На почемъ е показано саданшѣ стая књижевности кодъ поедины грана Славен-

ски, изводе се отуда изгледи за књижевно споенѣ Славена и за свеобшту будућность Славенску. — Я самъ науміо овде саобштати браћи мојой на нашемъ наречю, само шта е о нама Србима, и уобште южнимъ Славенима тамо речено. Ербо свакић ће признати, да мы мало познаемо нашъ народъ, па отуда и бива, да га гди-кои, исти Срби, башъ немилауо, и за нѣга слабо маре, по ономе: ignoti nulla cupido; а мы се управо зато скуплямо овде, да се учимо родъ нашъ любити, и гди треба да се болъ и упознаемо съ нѣмѣ. —

Славенски народи (вели Г. Пуркиня), кои седе у Штаерској, Корутанској, Краинској, Далмацији, у Хрватској, Славонији, Босни, Србији, Црној Гори и т. д., — чимъ су њимъ се почеле спољашнѣ околности осмевати, таки су чинили различна усиљаваня, да бы књижевно полъ себи раскрчили; но те силе наскоро опетъ усану. Срећнији су одъ остали были најближи суседи Талиянаца, исти Далматинци, а именито Дубровчани. На основима, кое они узеше, никла е и најновія књижевность Хрватско-Далматински Славена. Србско прво књижество ограничавало се на стары Славенскій языкъ, и тежъ у наше доба правый народный духъ Срба достиже до некога степена самосталности. Збирке преизредны народны песама, кои се мложини свако дивни, служе за темель младој той литературы, као што негда песме Омирове быше заметакъ — просвећеној, временомъ, литературы грчкы. — Ти ће народи превазнии правымъ Славенскимъ развиткомъ млоге свое суплеменике, кои далъ у просвети дотераше. Зашто они нису были толико извргнути навали латинске и германске образованости, — и што они свое препороженѣ почеше башъ у време, кое е срећ-

но за Славенство. Просветителъи њиови на-
стоє свимъ силама, да бы се сачувало, и само-
стално узрасло народно семенъ, кое пре време-
на угину — одъ новаго изображаваня — кодъ
неки западни Славенски племена. У њи є іошъ
и то преимѹство, што їмъ се выше общин-
ство іошъ нїє сасвимъ удаило одъ свога на-
рода чрезъ мешанъ са странама, и чрезъ стра-
но изображенъ; при томе ни идеа народности
нїє у њи толико покварена новимъ козмо-
политизмомъ, као у други Славена, кои се
наоде ближе кодъ главне точке свеобщтега про-
свештєня. У њи ће развитакъ књижества и
знаня зависити одъ развитка самога политич-
ногъ и общинскогъ быћа њиова, кое се сада
текъ зачинъ; — па є по томе одвећ знамени-
то, коя ће изображеностъ имати на њи силни
упливъ, — германска ли, оли северна Славен-
ска? — У Словенаца у Штаерской, Корутан-
ской, Крайнской, и у некимъ краєвима Унгар-
скимъ, текъ є одъ реформаціє почело литерар-
но изображенъ. Далъ напретке задржа — кое
распространъ антиреформаціє — кое сасвимъ
близакъ и знатанъ упливъ са стране Немаца и
Талияна. Желити є, да се животна сила, коя
се досада сачувала у народу, небы делила, већъ
да бы се слила са выше знатнимъ рекама Сла-
венскимъ. —

Ово о исторично-књижевномє положаю
южны Славена. Али є (ѹала Богу!) већъ про-
шло оно време, кадъ су се Славенска књиже-
ства дизала понаособъ, свако за се, ништа и
незнаюћи другъ о другу. Зато да видимо как-
ве дає изгледе литература њиова за узаамностъ
и єдинство свїю Славенски племена.

О южнимъ Славенима, а именовито о Срби-
ма, навестѹемо овде што є Шафарикъ*) вели-
кимъ духомъ предсказао о определѹню Срба,
куда їй народна снага Славенска зове, єзикъ и
наравъ њиовы земаля. Ево њговы речїй: „Гле-
деѹи на єзикъ данашњи Срба у ономе виду, у
каквомє живи у устима народа, — види се оче-
видный упливъ южнога неба на северо-восточно
њиово порекло. А є ли и могло бити другче!
— Погледаймо на тай край, што весели, но не-
мори душу; край, што средину држи између
пусты лєдина, и неизмернога обїля, између
зноя и лада, између вечно подмурнога и између
сїянога и ведрога неба; єдномъ речї, — край,
кои ти ишта више неоставля да жєлишъ. У

*) Geschichte der Slawischen Sprache und Literatur.
стр. 203.

томе су краю горе начичканє, кое га кано бе-
деми деле одъ разны суседны народа, и служе
му кано заштита, — има у њму и чаробны до-
лова; — ти богаты колевкїй народне поезїє.
Онъ заузима такође средину између Нормана и
Грка или Талияна. Весело се огрева на сунцу
међу ладномъ месечномъ светлости съ єдне
стране, и међу палєнимъ земнымъ огнѹмъ съ
друге. Найпосле споменимо и упливъ, кои на
овай край учинише Грци, као рођаци њговы
по єзику и вери, — и Талияни, као другови њ-
гови у трговни и по мору; и гледнимо упливъ
њиовы богаты, звучны и слатки наречя на рас-
плодъ силны и животны заметака народнога из-
ображеня у томе краю. Изъ свега овога лако
є видити, како се високо могао попєти тай на-
родъ, кога є природа тако богато одарила сви-
ма нужнима средствама за развїанъ човечности,
— и предъ коимъ се отвора на западъ — море
и єданъ светъ, а на истокъ — величєствєна ре-
ка Дунавъ — и другїй светъ. Како бы се раз-
вїо єзикъ тога народа, да га судбина непостави
међу два народа, коима є элементъ бїю — ис-
треблѹнъ, а животь — смрть други.. Но ни
за њи іошъ нїє последнїй сатъ избїо.“

Предсказъ заоста неповратимъ у смотреню
на прошлостъ; но у напредакъ се може іошъ
испунити. Іошъ живи тай истый народъ, што
сређно сєдїнює у себи северный значай са
южнимъ; іошъ стои тай край са высокимъ пла-
нинама и чаробнимъ деловима, колевкама народ-
не поезїє; іошъ се нїє изменїо положай тога
земљишта, іошъ є оно окренуто єдномъ стра-
номє Дунаву и истоку, а другомъ — Јадранско-
мє мору и западной Европи. А међутимъ спо-
ляшнѹ су се околности измениле. Србскїй є-
зикъ, у пуномъ цвету мужєствєне северне силє
и южне милоте, изишао є невредимъ изъ свїю
времены преврата, и дочекао данашню эпоху,
кадъ се свако развїанъ сила поощтрава, кадъ
се свєзе међу народима, кано артерїє, пружаю
по свима и найкраїнимъ странама Европе. —
Одъ околности ће зависити, оће л' южни Сла-
вени надвладати и край учинити унутрашнѹмъ
цепаню у наречяма, у правопису, у међусєб-
нимъ одношеняма племена, и у историчнимъ
правцима.

Литература южны Славена већъ є прєшла
у савєзе са другимъ Славенскимъ литература-
ма. Прво она се одупирє на основе старосла-
венске књижевности, и присвая себи стару њ-
ну узвышеностъ, ал' опєть народный се єзикъ
слободно одєлю одъ њъ, па се садъ развїа све

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

по найразнімъ правцима, кои ће се безъ сум-
нѣ у одну обшту литературу слити, кадъ бы
само Богъ дао, да се свуда међу њима уведе
правилно уређена и еднака система воспита-
ваня. Што се ученога езика тиче, могу се
доста ползовати рускимъ и чешкимъ, као езици-
ма више већъ усавршенимъ, као што то већъ
и чине. Поезія у њи има неисцрпимъ
источникъ у народнимъ песмама, кое
се могу сматрати као класичке за цео
светъ Славенскій. — На овај начинъ већъ
су савези књижевства Србскогъ са осталимъ
Славенскимъ литературама по већој части у-
тврђени, и обећавају, временомъ, брзый разви-
такъ. Ти прекрасни крави, докъ се по њима
просвета разшири, скоро ће постати цѣлю пу-
тованя за све любитель величествене природе,
и патријархалнога сеоскогъ живота. Само не-
ка и тада южни Славени задрже — са-
дашню простоту своє нарави! — —*)

1844.

Ђ. I. П. Б.

НЪКЕ ПРИМЪТБЕ ДРА. М. I. С. У ПУ- ТОВАЊУ ИЗЪ БЕОГРАДА ПРЕКО КРА- ГУЄВЦА У СРЕЗЪ ЛЕВАЧКІЙ.

(Конацъ.)

Овако пуштајући се у разговоръ, и пыта-
јући селяке о разнымъ предметима, почнемъ о
школама говорити, и примѣтимъ, да врло добро
о важности науке, сравнявајући њіове окру-
жности, умствовати знаду и велику наклоность и
волю, децу у школу давати, имаю; зато нала-
замъ за умѣстно и у смотреню училишта неко-
лико речи проговорити.

На станъ училишта, особито основны, бу-
дући да су ова правый темель народногъ изо-
браженя, треба особито внимањ обратити. Кодъ

*) Са овима последњимъ врло знаменитимъ речма слажу се
и оне речи великога нашегъ Милутиновића, гдино
(у Србијани Ч. I. стр. 13.) вели:

„Славна горо, жилиште правце,
Растлодеръ Юговића Србски!
О да с' кои учевностю снабде,
Ал' у сфери воспитавсе истой,
На езикѣ л' мужествену своє,
При правнима зрело-старинскимъ,
Текъ да сталежъ свой познаю болѣ,
Далеко б' нхъ светъ цѣнио више;
Наука ли?... Да се одъ њи учи?...
Безъ те дивни! Ал' њомъ примѣрани.“

Ђ. I. П. Б.

насъ истина нису учительи одъ Правительства
плаћени, т. е. одъ обштина независими, кое бы
врло добро было, али є Правительство, имајући
у виду драгоценость изображеня, — обштинама
на тай конацъ њѣке приходе уступило, и ове
ревностно напомаже, школе подизати. Обшти-
не се пакъ и саме врло ревностне показую, што
сведочи: подизанѣ школа, опредѣљиванѣ учи-
тельима годишнѣ плате и непрестано часъ єд-
не, часъ друге обштине на Попечительство Про-
свѣщенія съ молбомъ обраћанѣ, да їймъ се
какво лице, за учителя способно, пошлѣ. Но
оваковы способны лица слабо имамо — нити їй
дотле имати можемо, докъ се годъ заведеніє за
изображанѣ учителя неоснує. — Место учи-
теля данасъ кодъ насъ заступаю богословци,
и ово є у самой клици народногъ изображеня
нуждна потреба, коя само крайню оскудость
заглађава. Ова є потреба у самомъ подизаню
єдногъ народа природна, коя се истина текъ
мало по мало съ пута уклонити може; али гди
Правительство немилице на изображенѣ народа
дає и потрошити нежали, ту она оскудость за
кратко време, престати мора, само треба сред-
ство, право средство, потревити. Миѣниє, да бы
се младежъ у гимназиі, кадъ бы се Педагогика
у последњимъ класама гимназиі предавати за-
вела, за учитель добро изобразити могла, ніє
добро; еръ нама треба знати, да за учитель ніє
доста рећи: што кои нема, неможе ни другомъ
дати, т. е. кадъ учитель ніє изображенъ и до-
бро воспитанъ, неможе ни другога изобразити
и добро воспитати; него найпре треба да има,
а после и да зна, како му га треба дати, да
се онај, кои прима, одъ њѣга ползує. И у о-
вомъ се права вѣштина учителя састои. Ова
се вѣштина или способность учительска немо-
же узредно са сувопарнымъ предаванѣмъ Пе-
дагогике добыти, кое кадъ бы могуће было, не-
бы сви изображени Европейски народи при то-
ликимъ академіяма, свеучилиштама и т. д. осо-
бито вниманіє на заведенія, у којима се учите-
льи изображаваю, обраћали, него предаванѣмъ
исто онакимъ, каковымъ учительи у своимъ у-
чилиштама треба да се служе. Дакле за задо-
быти учитель (учене), кои ће начинъ предава-
ня правый учительскій задобыти моћи, и младе-
жи, не само память, него и разумъ изобразити,
изоштрити и развити, нужно є и пренуждно,
семинаріумъ за учитель завести. —

Као што изображенѣ мысли човека Богу
и человечеству узвышава, све, што є лепо и до-
бро, у срце улива и правой цѣли человечества

или самоѣлательность у истомъ добромъ и лепомъ води, тако му и чувства къ болѣмъ животу оживлява, вкусъ лепогъ живота дае и потребе свакидашиѣ умложавя; одъ куда се радиность подиже и степенно съ развиткомъ лепогъ живота расте. — Радиность е као и изображенѣ здраво се у Србиѣ побольшало и животь кућевный поправіо. Свудъ, кудъ самъ пролазіо, особито у веѣмъ селима, примѣтіо самъ, да су се млоге куће съ ћерамидомъ покриле и покойма (собама) снабѣвеле, што великій коракъ лепогъ и углаѣногъ живота показуе. У смотреню народногъ прибавоштеденя такоѣтеръ е се станѣ поправило. Люди изъ едногъ села и общине незаграђую више свое ныве и ливаде свакій за себе (гди е ово могуће), него све у едно; пшеницу и друго ситно жито несею више између кукуруза и иначе, као што самъ у С. Н. Л. 1843 ч. 14. казао, него свако за себе, одъ куда се после села и общине пашомъ ползую. У кратко све е се, чуванѣ марве изузимаюѣи, на некій степенъ побольшаня подигло. Но кадъ знамо, да е марва пайболѣ средство, коимъ селякъ до новца доѣе, то треба веѣе вниманіе на ову струку народногъ богатства обратити и слѣдства нѣгова испытати. Овай предметъ у колико е по себи важанѣ, у толико е са штетомъ други грана народногъ богатства скопчанѣ, ако му се економическомъ проницательносту на путь стати незна. Общине и села немаю общинске пастире, него свака кућа чува свою марву. Ова, као што ю е природа разделила, свака за себе чобанина потребуе, одкуда е селякъ принуѣенъ свакој чобанина дати, или е у шуму пустити, на ма е нигда и невидіо. Родителяма како се деца изроде, ништа іѣ толико нерадуе, као онаѣ изговоръ, кои детету іоштъ у колевки почну тепати: „Майкинѣ или тайнинѣ овчаръ, козаръ и т. д.“ Дете іоштъ у колевки чобанчетомъ поставше, проводи свой невинный животь донде за стокомъ, на ма и 10 брала само было, докле му се годъ чувства фамилярногъ живота, т. е. женидбе, неразвію, а ако замене нема и после. Кадъ оваѣ возрастъ стигне, съ єдне стране миліи му е фамилярный, съ друге пакъ пастирскій животь, и у ово се време два противника у природы младиѣа, т. е. пастирскій и фамилярный животь, боре; и премда е последний съ тежкимъ польскимъ радомъ скопчанѣ, но помо-

ћу домаѣина или отца обвлада младиѣа. Али како? Опомнюѣи се нашъ новыѣ земљодѣлацъ пастирскогъ слободногъ живота, іоштъ нѣ редъ кукуруза окопао, одкосъ истерао и т. д., разгледа дебео ладъ и съ некимъ уздисаємъ каже: „Уби се, брате, радеѣи, све ме кости одъ рада болу.“ — (А како небы, кадъ се нѣ одъ малена на радъ навикнявао —?) Но и то нѣ доста, што слабо ради, а тужи се, да се уби радеѣи, него непрестанно тражи и измышлява средство за избеѣіѣ радъ, одъ куда нове светце гради, заветине чини, на славльнѣ светителя, окрилъ и поокрилъ наставля и т. д., само да неради. Это у кратко изречена слѣдства, коя зло разположенѣ чуваня марве приноси.

Пытаймо садъ: како бы се ово непривавоштедно чуванѣ марве поправити могло? Може быти, кадъ бы села или общине (гди е ово могуће) єднородну марву скупа чувале; чобанина єдногъ или два за свакій родъ стоке погодиле, на іѣмъ по мложини такове платиле. — Ёсте, и ово ће се чисто само по себи у народъ увести, само треба настоявати и дано-нобно трудити се, да се оно по народу разпростре, што му мысли къ себепознанству или човечеству узвышава, вкусъ лепогъ живота дае, чувства къ свему ономе, што е истинно, лепо и добро, подранюе, т. е. изображенѣ и просвещенѣ.

МЕХМЕД-АЛИНА БРАДА.

Пре некогъ времена доѣе єдна Биглезка дама у Александрію, коя се удала за некогъ полковника, кои е у восточноиндиской компаніи у служби. Она чрезъ другога замоли Вице-Крала, да бы іѣй мало косе съ нѣгове главе дао; будуѣи се она съ тымъ занима, да собраніе одъ косе свію славны монарха нѣгнога времена оснуе. Мехмедъ Алиа пошлѣ іѣй одговоръ, да онъ косе на глави нема, зато іѣй ни дати неможе; и да е онъ иначе далеко одъ тога удалѣнъ, славнымъ Монархомъ быти, и то е веѣѣ свѣдочба, што му нѣгова мала заслуга недопушта, да на ню за нѣга тако ласкателну желю полаже. Меѣутымъ, да бы дами свою добру волю показо, обеѣа іѣй, да ће онъ у своемъ тестаменту нѣговымъ наслѣдницама завѣштати, да они, после нѣгове смрти, нѣойзи нѣгову подпуну браду пошлю, ако догле британска путница небы другу память стекла.

Д. Авраамовиѣ.